

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL PROFESORIAUS IR DOCENTO AKADEMINĖS ETIKOS PAŽEIDIMŲ**

2018 m. rugsėjo 28 d. Nr. SP-9
Vilnius

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius (toliau – Kontrolierius), vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583 „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“, 13 punkto 1 papunkčiu bei išnagrinėjęs Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2018 m. liepos 5 d. gautą Pareiškėjo¹ skundą dėl galimų profesoriaus ir docento² akademinės etikos pažeidimų rengiant mokslinę ataskaitą³ (toliau – Ataskaita),

n u s t a t ė:

Pareiškėjas 2018 m. liepos 5 d. Kontrolieriui pateikė skundą dėl universiteto⁴ profesoriaus ir docento galimų akademinės etikos pažeidimų rengiant Ataskaitą. Pareiškėjas skunde nurodė, kad teikdami Ataskaitą jos autoriai „6 puslapio tekstą pateikė kaip savo <...>. Šis tekstas yra nukopijuotas <...>; tekstas [Ataskaitoje]⁵ nėra išskirtas kabutėmis ir nėra pateiktos nuorodos į [pirminį] šaltinį.“⁶ Pareiškėjas skunde nurodo, kad tokie Ataskaitos autorių veiksmai pažeidžia intelektinės nuosavybės užtikrinimo principus ir prašo Kontrolieriaus „pripažinti plagiato faktą.“ Pareiškėjas skundą grindžia pateikdamas Ataskaitą ir Ataskaitoje galimai plagijuotą tekstą.

Kontrolierius, įvertinęs skundo turinį, pradėjo tyrimą ir 2018 m. liepos 17 d. raštu Nr. S-163 „Dėl skundo nagrinėjimo pradėjimo ir papildomos informacijos pateikimo“ kreipėsi į Pareiškėją, pranešdamas apie tyrimo pradėjimą ir prašydamas pateikti papildomą informaciją su skundo objektu susijusioms aplinkybėms nustatyti.

Pareiškėjo atstovas 2018 m. liepos 20 d. atvyko į Tarnybą ir nurodė, kad Pareiškėjas buvo sudaręs sutartį su universitetu, pagal kurią universitetas turėjo atlikti mokslinį tyrimą ir parengti

¹ Kontrolieriaus sprendimo tekste „Pareiškėjas“ apibendrintai, nesiejant su pareiškėjo lytimi, vadinamas vyriškosios giminės daiktavardžiu.

² Tarnybai profesoriaus ir docento asmens duomenys žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

³ Tarnybai duomenys apie ataskaitą žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

⁴ Tarnybai duomenys apie universitetą žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

⁵ Laužtiniuose skliaustuose pateikiamos Tarnybos pastabos.

⁶ Čia ir toliau Sprendime cituojama kalba netaisyta.

Ataskaitą. Pareiškėjui gavus Ataskaitą, pastebėta, kad dalis Ataskaitos teksto sutampa su kitų autorių publikuotais tekstais, sutaptys su kitais tekstais nėra išskirtos kaip citatos, nepateiktos nuorodos į originalius šaltinius.

Pareiškėjo atstovas 2018 m. liepos 20 d. raštu Kontrolieriui pateikė papildomus dokumentus: Pareiškėjo ir universiteto 2017 m. rugpjūčio 18 d. sudarytą sutartį Nr. A-06-49117 „Mokslinio tyrimo projekto sutartis“, Ataskaitą su pastabomis dėl galimo plagiatu ir galimai plagijuotus kūrinius. Pagal Pareiškėjo ir universiteto sutartį universitetas įsipareigoja iki 2018 m. kovo 12 d. atlikti mokslinio tyrimo darbą. Sutarties pirmame priede nurodyta, kad „projekto tikslas – parengti moksliniais tyrimais pagrįstą techninių galimybių studiją <...>“. Tikslui įgyvendinti išskirti tokie uždaviniai: 1. Atlikti galimybių studiją; 2. surasti tinkamiausius techninius sprendimus, kurie atitiktų identifikuotus [Pareiškėjo] interesus.“ Projekto pirmame priede taip pat išskirti du projekto įgyvendinimo etapai: 1) „išanalizuoti <...> žaliavų panaudojimo galimybes, <...> produktų <...> gamybai“; 2) „techninių sprendimų pateikimas galimybių studijos ataskaitoje.“

Kontrolierius 2018 m. liepos 17 d. raštu Nr. S-164 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į docentą, pranešdamas apie Tarnyboje gautą skundą ir prašydamas paaiškinti Ataskaitos teksto 5–6 puslapiuose panašumą į kito autoriaus kūrinių.

Docentas 2018 m. liepos 27 d. raštu „Dėl mokslinės ataskaitos būsenos“ nurodė, kad „[universiteto] vardu įvykdėme sutartinius įsipareigojimus [Pareiškėjui] – kartu su [profesoriumi] <...> parengėme <...> produktų studiją ir [Pareiškėjui] pateikėme atliktų tyrimų rezultatus. Nepaisant to, [Pareiškėjas] atsisakė priimti [Ataskaitą] <...>. [Pareiškėjui] nevykdant savo įsipareigojimų, universitetas] jau yra kreipęsis į <...> teismą.“ Docentas rašte taip pat pažymėjo, kad Ataskaita „nebuvo išleista, viešai publikuota ar kitaip padaryta viešai prieinama, platinama, intelektinės nuosavybės teisės nebuvo perleistos tretiesiems asmenis, ji nėra laisvai prieinama jokiems tretiesiems asmenis. Kadangi ataskaita nėra išleista į civilinę apyvartą, todėl ji laisvai gali būti koreguojama ir keičiama.“

Kontrolierius, įvertinęs Pareiškėjo atstovo 2018 m. liepos 20 d. pateiktą papildomą medžiagą, 2018 m. rugpjūčio 7 d. raštu Nr. S-189 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į profesorius ir docentą, prašydamas pagrįsti Ataskaitos 2–7 puslapių teksto autorystę ir paaiškinti Ataskaitos teksto panašumą į kitus šaltinius⁷:

- 1) profesoriaus ir kito autoriaus leidinį;
- 2) Europos Sąjungos Komisijos reglamentą;
- 3) Pauliaus Želnios straipsnį;
- 4) profesoriaus paskaitų skaidres.

Profesorius ir docentas 2018 m. rugpjūčio 16 d. raštu „Dėl mokslinės ataskaitos būsenos“ pakartotinai nurodė, kad „[Ataskaita] nėra išleista į civilinę apyvartą, todėl ji laisvai gali būti koreguojama ir tikslinama“, ir pažymėjo: „[universitete] nėra apibrėžtų reikalavimų tokio pobūdžio [Ataskaitų] rengimui, todėl [Ataskaita] buvo parengta laisva forma ir pasirinktas patogus citavimo būdas – pabaigoje nurodant literatūros šaltinius, kuriais buvo remtasi rengiant [Ataskaitą]. Kadangi [Ataskaita] buvo rengiama [Pareiškėjo] užsakymu, [Pareiškėjas Ataskaitos] rengimo laikotarpiu ir po rezultatų pateikimo turėjo teisę reikšti pastabas dėl tokios [Ataskaitos] pateikimo formos, tačiau <...> [universitetas] per sutartyje abiejų šalių sulygtą laikotarpį šiuo klausimu nesulaukė jokių pastabų. Nepaisant to, sutinkame, jog [Ataskaitoje] galėjo įsivelti redagavimo ir kitokių techninių

⁷ Tarnybai duomenys apie šaltinius žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

klaidų. [Ataskaitos] 2–7 puslapiuose esantis turinys parengtas vadovaujantis naujausia [universiteto] <...> programos studentams parengto praktinių darbų aprašo <...> versija <...>, kurio [vieni] iš bendraautorių yra [docentas] <...> ir [profesorius] <...>. [Šiame apraše], kaip ir [Ataskaitos] 2–7 puslapiuose, buvo remtasi šiais šaltiniais⁸: 1) Zita Naučienė <...>; 2) Europos Sąjungos Komisijos reglamentu <...>. Atkreipiame dėmesį, jog skaidrės <...> yra bendras studentų darbas, o ne profesoriaus paskaitų skaidrės. Dėl šios priežasties skaidrės rengiant [Ataskaitą] nebuvo naudojamos kaip informacijos šaltinis. Atitinkamai 5–7 puslapyje informacija paremta Pauliaus Želnios <...> straipsniu, taip pat dr. Zitos Naučienės straipsniu <...>. Pažymime, jog apraše yra pasirinktas toks pats citavimo būdas, kaip ir [Ataskaitoje] – literatūros šaltiniai nurodyti Aprašo pabaigoje. Galimai dėl šios priežasties rengiant [Ataskaitą] per klaidą nebuvo įtraukti aukščiau nurodyti šaltiniai. Taigi pripažįstame, jog įsivėlė techninės ir (ar) redagavimo klaidos ir, atsižvelgiant į tai, įsipareigojame atitinkamai pakoreguoti [Ataskaitos] projektą, įtraukiant [atitinkamus šaltinius] <...>, prie literatūros šaltinių sąrašo ir išleidžiant [Ataskaitą] į civilinę apyvartą disponuoti tik [Ataskaitos] versiją su patikslintu literatūros sąrašu.“

Profesorius 2018 m. rugsėjo 4 d. el. paštu Kontrolieriui pateikė 2018 m. balandžio 10 d. Pareiškėjui siųstą Ataskaitos versiją. El. paštu Pareiškėjui siųstame laiške nurodyta: „Prieš Velykas išsiuntėme ataskaitą su komentarais (su atsakymais į paklausimus), tačiau jokio atsako nesulaukėme. Pakartotinai siunčiame ataskaitą, manome, visi terminai jau baigėsi (sutarties ir susitarimo <...>), todėl prašome pateikti [Pareiškėjo] sprendimą.“

Išnagrinėjus skundo aplinkybes, gautą ir surinktą informaciją, nustatyta:

Pareiškėjas 2017 m. rugpjūčio 18 d. buvo sudaręs sutartį su universitetu, pagal kurią universitetas turėjo išanalizuoti žaliavų panaudojimo galimybes, produktų gamybai ir pateikti Pareiškėjui techninius sprendimus Ataskaitoje.

Universiteto profesorius ir docentas atliko sutartyje numatytus darbus ir 2018 m. balandį Pareiškėjui pateikė atlikto tyrimo Ataskaitą.

Pareiškėjas, pastebėjęs Ataskaitos teksto panašumą į kitų autorių kūrinis, 2018 m. liepos 5 d. pateikė Kontrolieriui skundą dėl profesoriaus ir docento galimų akademinės etikos pažeidimų rengiant Ataskaitą.

Profesorius ir docentas Kontrolieriui pateiktuose paaiškinimuose nurodė, kad Ataskaitoje buvo naudotasi P. Želnios straipsniu, Zitos Naučienės straipsniu ir profesoriaus, docento ir kitų autorių aprašu, tačiau pažymėjo, kad šie kūriniai Ataskaitoje nėra nurodyti. Profesorius ir docentas paaiškinimuose taip pat pažymėjo, kad, kitaip nei nurodė Pareiškėjo atstovas, „skaidrės <...> yra bendras studentų darbas, o ne profesoriaus paskaitų skaidrės“ ir jomis nebuvo naudojamosi rengiant Ataskaitą.

Kontrolierius, išnagrinėjęs gautą ir surinktą informaciją, atliko Ataskaitos ir joje galimai naudotų tekstų palyginimą. Atsižvelgiant į tai, kad profesoriaus, docento ir kitų autorių aprašas šiuo metu dar nėra išleistas, Ataskaitos tekstas lygintas su 2012 m. aprašo leidimu, parengtu profesoriaus ir kito autoriaus. Kontrolierius, atlikęs tekstų palyginimą, nenustatė sutapčių tarp Ataskaitos teksto ir Z. Naučienės straipsnio. Sutaptys nustatytos tarp Ataskaitos ir:

- 1) Pauliaus Želnios straipsnio (1 priedas)⁹;
- 2) profesoriaus ir kito autoriaus 2012 m. išleisto aprašo (2 priedas)¹⁰;

⁸ Tarnybai duomenys apie šaltinius žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

⁹ Tekstų sutapčių vertinimo ataskaita saugoma Tarnyboje, skundo byloje. Minėta ataskaita neviešinama.

- 3) studentų parengtų skaidrių medžiagos (3 priedas)¹¹;
- 4) Europos Sąjungos Komisijos reglamento.

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2 ir 9 punktuose įtvirtinta, kad mokslas yra grindžiamas akademinės etikos ir intelektualinės nuosavybės teisių užtikrinimo principais.

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2 straipsnio 29 dalyje pateikiama kūrinio sąvoka – tai originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos. To paties įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad autorių teisių objektai – originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokia nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas, o to paties straipsnio 2 dalies 3 punkte pažymėta, kad autorių teisių objektas, be kitų išvardytų šiame straipsnyje, yra rašytiniai ir žodiniai kūriniai, įskaitant mokslines paskaitas, studijas, monografijas, išvadas, mokslo projektus ir projektinę dokumentaciją bei kitus mokslo kūrinius.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad „autorių teisių apsauga taikoma bet kuriam mokslo kūriniiui, neatsižvelgiant į jo vertę. Svarbu, kad mokslo kūrinys atitiktų pagrindinius kūriniiui, kaip autorių teisių objektui, keliamus reikalavimus, t. y. būtų originalus kūrybinės veiklos rezultatas“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014).

Pažymėtina, kad Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje yra nurodyta, kad autorių teisių objektais nėra laikomi „teisės aktai, oficialūs administracinio, teisinio ar norminio pobūdžio dokumentai (sprendimai, nuosprendžiai, nuostatai, normos, teritorijų planavimo ir kiti oficialūs dokumentai), taip pat jų oficialūs vertimai“. Atsižvelgiant į tai, Ataskaitos teksto panašumas į Europos Sąjungos Komisijos reglamentą nėra vertintinas.

Sutaptys tarp Ataskaitos ir Pauliaus Želnios straipsnio, profesoriaus ir kito autoriaus 2012 m. išleisto aprašo bei studentų parengtų skaidrių medžiagos yra pažodinės. Su kitais tekstais sutampančios Ataskaitos teksto dalys nėra išskirtos kabutėmis ar kitais ženklais, nuo likusios teksto dalies sutaptys neskiriamos naudojant kitokį šriftą ir / ar kitus stiliaus ir formatavimo įrankius. Nėra galimybės Ataskaitos autorių savarankiškai parengto teksto atskirti nuo kitų Ataskaitoje naudotų tekstų.

Akademinis sąžiningumas žymi pareigą atskleisti kitų asmenų įnašą rengiant mokslinį darbą ir mokslinio darbo santykį su panaudojama literatūra, duomenimis, taip sudarant prielaidas vertinti mokslininko darbą, nustatyti paties mokslinio darbo naujumą ir originalumą. Su akademinio sąžiningumo principu yra nesuderinamas plagiatas, vienas iš akademinės etikos pažeidimų. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos išaiškinimu *plagiatas – tai kito autoriaus intelektualinio kūrinio visumos arba jo dalies pateikimas kaip savo paties, jį pasisavinant arba kopijuojant*¹².

Universiteto Akademinės etikos kodekse įtvirtinta, kad mokslinė veikla yra grindžiama sąžiningo tyrimo ir tiesos siekimo principais, todėl „draudžiama plagijuoti svetimą tekstą, pasisavinti svetimus išradimus, eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) veiklos rezultatus,

¹⁰ Tekstų sutapčių vertinimo ataskaita saugoma Tarnyboje, skundo byloje. Minėta ataskaita neviešinama.

¹¹ Tekstų sutapčių vertinimo ataskaita saugoma Tarnyboje, skundo byloje. Minėta ataskaita neviešinama.

¹² Valstybinė lietuvių kalbos komisija [prieiga per: <http://terminai.vlkk.lt/pls/tb/tb.search>]. Žiūrėta 2018 m. rugsėjo 20 d.

publikuoti tuos pačius tyrimus ir jų rezultatus keliuose mokslinės informacijos šaltiniuose“. Akademinės etikos kodekse taip pat įtvirtinta, kad mokslinė veikla grindžiama kolegialumu, mokslinės partnerystės principais, todėl mokslininkai turi „neneigti, nemenkinti ir neignoruoti kolegų ir kitų mokslinei veiklai talkinusių asmenų arba organizacijų indėlio“.

Atsižvelgiant į tai, kad:

1) profesorius ir docentas 2018 m. balandį Pareiškėjui pateikė galutinę mokslinės Ataskaitos redakciją,

2) Ataskaitos tekste nustatyta sutapčių su kitais kūriniais,

3) Ataskaitos teksto sutaptys su kitais tekstais yra pažodinės, o ne atsitiktinės,

4) Ataskaitos tekstas parengtas naudojantis kitais tekstais, su kitais tekstais sutampančios Ataskaitos teksto dalys nėra kaip nors išskirtos,

5) profesorius ir docentas 2018 m. rugpjūčio 16 d. patvirtino, kad dalis naudotų kitų autorių kūrinių Ataskaitoje nėra nurodyti,

konstatuotina, kad profesorius ir docentas, būdami universiteto akademinės bendruomenės nariai, pažeidė universiteto Akademinės etikos kodekso atitinkamą papunktį, kuriame įtvirtinta, kad sąžiningo tyrimo ir tiesos siekimo principus pažeidžia plagijavimas, ir Mokslo ir studijų įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2 ir 9 punktuose įtvirtintus akademinės etikos ir intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimo principus.

Atsižvelgiant į tai, kad tuo metu, kai profesorius ir docentas parengė ir pateikė Ataskaitą, pažeisdami kitų autorių teises, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191 straipsnis numatė baudžiamąją atsakomybę už autorystės teisių pasisavinimą, Kontrolierius surinktą informaciją persiunčia teisėsaugos institucijoms.

Kontrolierius, išanalizavęs ir įvertinęs pateiktą informaciją ir ją patvirtinančius dokumentus bei teisinį reglamentavimą, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 11 dalies 1 ir 8 punktais,

n u s p r e n d ė:

1. Informuoti Pareiškėją, profesorių, docentą, universitetą apie nustatytus profesoriaus ir docento akademinės etikos pažeidimus.

2. Informuoti Generalinę prokuratūrą apie nustatytą profesoriaus ir docento veiką, turinčią nusikalstamos veikos požymių.

Kontrolieriaus sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, laikinai einanti

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus pareigas

Edita Žiobienė